2021-07-01

Täby kommun

Socialnämndens handlingsplan för arbetet med våld i nära relation och barn som upplevt våld 2021-2026

Fastställt av:
Beslutat datum:
Senast reviderat - datum: 17 december 2014 (SON2014/139-71)
Diarienr: SON 2021/201-71

Avdelning som upprättat dokumentet: Individ och familjeomsorg
Dokumentets målgrupp: Social omsorg

Innehåll

1 INLEDNING ... 3

1.1 Bakgrund ... 3

1.2 Syfte ... 4

1.3 Lagkrav ... 4

1.4 Vad är våld i nära relation? ... 5

1.4.1 Våld i nära relationer ... 5

1.4.2 Definitioner: begrepp och uttryck ... 6

1.4.3 Viktiga perspektiv ... 8

1.5 Målgrupp ... 9

1.5.1 Särskild utsatthet ... 9

1.6 Kopplingar till andra styrdokument ... 11

2 PLAN ... 11

2.1 Mål, tidsplan och ansvar ... 11

2.1.1 Mål 1 Socialnämndens verksamheter arbetar aktivt för att upptäcka våldsutsatta vuxna och barn samt våldsutövare ... 11

2.1.2 Mål 2 Våldsutsatta vuxna och barn samt våldsutövare har tillgång till insatser utifrån sina behov ... 12

2.1.3 Mål 3 Socialnämndens verksamheter arbetar våldsförebyggande ... 13

3 UPPFÖLJNING & REVIDERING ... 14

4 KÄLLOR ... 14

> **Strategi** - Avgörande vägval för att nå kommunövergripande mål
> **Program** - Mål och effekter för ett specifikt område
> **Plan** - Aktiviteter, tidsram och ansvar

> **Policy** - Förhållningssätt, värderingar och grundprinciper
> **Riktlinjer** - Rekommenderade sätt att agera
> **Regler** - Absoluta krav och gränser för sätt att agera

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Våld i nära relation är ett samhällsproblem som drabbar främst kvinnor, men även barn och män. Regeringens nationella strategi; ”*En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017-2026”*[1], för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor syftar till att nå det jämställdhetsmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Strategin inkluderar även hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Vidare omfattar den män, pojkar och hbtq-personer som kan utsättas för våld i nära relation.

Strategin har fyra målsättningar varav nedanstående tre är relevanta för socialnämndens verksamheter;

- ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld,
- förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn samt
- förbättrad kunskap och metodutveckling

För att förverkliga den nationella strategin har Länsstyrelsen, Kriminalvården, Polisen, Region Stockholm, Stockholms stad och Storsthlm (företräder Stockholms läns kommuner) tagit fram en gemensam vision ”*Ingen ska utsättas för eller uppleva våld i Stockholms län*” och en gemensam strategi. ”*Strategi för att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län, 2020-2026”*[2] innehåller åtta mål samt förslag på åtgärder och indikatorer. Nedanstående mål är tillämpliga i detta dokument;

Mål 1: Förebygga våld

Mål 2: Förebygga återfall

Mål 3: Upptäcka tidigt

Mål 4: Skydda och Stödja

Mål 7: Systematisk kunskapsutveckling

Mål 8: Kunskap och forskning

Vidare finns *Operation Kvinnofrid (OPK)* som är Stockholms läns myndighetsgemensamma samverkansplattform med uppdrag att följa upp det lokala och regionala arbetet samt sprida kunskap och lärande. Bland annat ska OPK arbeta med utveckling av indikatorer för systematisk uppföljning.

Arbetet med våld i nära relation är även nära förbundet med Förenta Nationernas globala mål för social hållbarhet (Agenda 2030). Särskilt Mål 5 *Att uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt* har betydelse för arbetet genom bland annat delmålen om att avskaffa alla typer av våld

[1] En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017-2026”, SKR, 2016:17

[2] Strategi för att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län Strategi 2020-2026, Rapport 2019:23, Länsstyrelsen Stockholms län

även människohandel, sexuellt utnyttjande och exploatering samt avskaffa sedvänjor som barnäktenskap etcetera. Även Mål 16 *Att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling* har betydelse då avsaknad av våld är en förutsättning för människor ska kunna fatta fria beslut för individ och samhälle. Arbetet ska ske genom bland annat minska och förebygga våld, särskilt mot kvinnor och flickor.

I socialtjänstlagen framgår det att kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver samt har ett särskilt ansvar att erbjuda stöd och hjälp till den som utsatts för brott. Hit räknas även barn som bevittnat våld. Detta ansvar formuleras i socialtjänstlagen (SoL 2001:453) 2 kap 1§ och 5 kap 11 § SoL.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd *"Våld i nära relationer"* (SOSFS 2014:4)[3] reglerar hur arbetet ska bedrivas.

Socialnämndens handlingsplan är utformad med utgångspunkt från lagstiftning, föreskrifter samt med bakgrund av ovan nämnda nationella och regionala mål med fokus på att förebygga våld, upptäcka våld tidigt samt skydda och stödja när våld förekommer eller har upphört. Vidare ska fokus vara på utökad kunskap och systematisk uppföljning.

1.2 Syfte

Syftet med *"Socialnämndens handlingsplan för arbete med våld i nära relation samt barn som bevittnat våld, 2021-2026"* är att sätta fokus på och skapa utveckling i arbetet med våld i nära relation. Kunskapen om våld i nära relation ska följa aktuell forskning och vid behov ska tillhörande samordningsplan ses över. Rutinhandboken för våld i nära relation ska hållas uppdaterad och revideras vid behov.

1.3 Lagkrav

Socialnämnden har ett ansvar för att ta ett helhetsgrepp när det förekommer våld i en familj. Hela familjen ska få den hjälp och det stöd som behövs. Socialnämndens ansvar styrs framför allt av bestämmelserna i socialtjänstlagen (SoL 2001:453) och i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd *"Våld i nära relationer"* (SOSFS 2014:4). I socialtjänstlagen framgår det att kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver samt har ett särskilt ansvar att erbjuda stöd och hjälp till den som utsatts för brott. Hit räknas även barn som bevittnat våld. Detta ansvar formuleras i 2 kap 1§ och 5 kap 11 § SoL.

Socialnämnden bör med utgångspunkt i barnets behov kunna erbjuda insatser dels till våldsutövande föräldrar, oavsett om barnet bor tillsammans med dem eller inte, och dels till andra våldsutövande vuxna som bor tillsammans med barn. Insatserna bör syfta till att våldet upphör och att våldsutövaren får en ökad förståelse för hur våld påverkar barn. De bör genomföras med beaktande av barnets behov av trygghet och säkerhet. Detta ansvar formuleras i 4 kap. 1 § SoL.

21 augusti 2021 kommer det i socialtjänstlagen införas en bestämmelse om att det till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld

[3] Socialstyrelsen föreskrifter och allmänna råd *"Våld i nära relationer"* (SOSFS 2014:4), Socialstyrelsen, 2014.

eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. När socialnämnden fullgör uppgiften ska nämnden särskilt beakta säkerheten för den som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp och dennes närstående. Detta formuleras i 5 kap. 11a § SoL.

Att utsättas för att bevittna brott inom familjen kan vara förödande för ett barn. Forskningen visar att ett barn som bevittnar brott löper ökad risk för att drabbas av fysisk och psykisk ohälsa på både kort och lång sikt. För att stärka det straffrättsliga skyddet för dessa barn infördes den 1 juli 2021 ett nytt brott, barnfridsbrott, som innebär att det är straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar, såsom vålds- och sexualbrott, i nära relation.

1.4 Vad är våld i nära relation?

I detta avsnitt redogörs för de typer av våld, våldsuttryck och konsekvenser av våld i vilka socialnämndens verksamheter har ett ansvar.

1.4.1 Våld i nära relationer

Våld i nära relation[4] är olika typer av våld som sker inom ett antal olika relationer, mellan partners, syskon och andra familje- och släktrelationer. Vem som kan betraktas som närstående kan variera från fall till fall, beroende på vilka familje- och levnadsförhållanden som råder i det enskilda fallet. Det som är speciellt med våld i nära relation är att den utsatta ofta har starka känslomässiga band till våldsutövaren, vilket försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott. Våldet sker vanligtvis inomhus i den utsattas hem och varierar i allvarlighetsgrad och frekvens. Våld mellan unga utövas också inom ramen för nära relation och den intima sfären, även om parterna inte har gemensamma barn eller är sammanboende.

1.4.1.1 Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck[5] bygger på traditioner och normer och syftar till att bevara, eller återupprätta, en familjs heder inför en specifik definierad omgivning. Det finns ett samband mellan att vara religiös och bevarande av hedersnormerna, dock finns inget samband mellan våldsutövandet och någon specifik religion. Kulturella normer kan också påverka. Hedersförtryck förekommer inom olika etniska och religiösa grupper. I hederskontexten är den enskilda individens intressen underordnade kollektivets, det vill säga familjens eller släktens. Om en person anses bryta mot de regler och normer som finns framförallt kring sexualitet och relationer, vanärar det familjen och släkten. Alla typer av normöverträdelser riskerar att mötas med hot såsom ökad kontroll, att tvingas åka utomlands för att uppfostras av släktingar och kvarhållas mot sin vilja, eller att tvingas gifta sig. Tvångsäktenskap är en form av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Våldets kollektiva karaktär gör att det i många fall finns ett flertal våldsutövare av båda könen och ett flertal utsatta, samt personer som befinner sig i, eller växlar mellan dessa två positioner. Utsatta kan vara både barn, unga, vuxna och äldre oberoende kön eller könsidentitet. Då flickor och kvinnor anses vara bärare av familjens heder drabbas de oftast hårdast av begränsningar, kontroll, tvång och våld, men även pojkar och unga män drabbas av begränsningarna. De förväntas också utöva kontroll över sina kvinnliga släktingar. Andra särskilt utsatta grupper är hbtq-personer och personer med intellektuell eller fysisk funktionsnedsättning. Kön och generation är grunden för maktutövningen och män och äldre har rätt att kontrollera familjemedlemmars handlingsutrymme. Även kvinnor är med och reproducerar hederskulturen, då de som mödrar ofta anses vara ansvariga för uppfostran av barnen enligt

[4] Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) Våld i nära relationer - Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) - Uppsala universitet (uu.se)
[5] Jämställdsmyndigheten; Information om våldsutsatthet – Jämställdhetsmyndigheten (jamstalldhetsmyndigheten.se)

hedersnormerna. Ibland kan omgivningen, såsom grannar och bekanta till familjen och släkten, vara en del i att upprätthålla den sociala kontrollen.

1.4.1.2 Prostitution eller sex mot ersättning

Att sälja sex kan beskrivas med olika begrepp, vanligt är sex mot ersättning eller prostitution[6]. Prostitution används huvudsakligen när man beskriver det i form av omfattning, arenor och utvecklingstendenser. Anledningen är att begreppet prostitution kan ge felaktiga associationer, bland annat i form av stereotypa föreställningar, och att många av dem, inte minst unga, som har erfarenhet av sex mot ersättning inte själva definierar sig som prostituerade. De felaktiga associationerna kan göra att det är svårare att upptäcka och förstå de personer som behöver hjälp och stöd. Begreppet sex mot ersättning syftar till att vidga perspektiven. Valet av begrepp är en viktig del i arbetet med och bemötandet av personer med erfarenheter av sex mot ersättning. Med sex mot ersättning menas när en person får ersättning i utbyte mot sexuella handlingar. Den som har sex mot ersättning kan antingen få ersättningen själv, eller vara utsatt för någon som genom en verksamhet främjar eller förmedlar individen i prostitution, vilket kan klassas som människohandel för sexuella ändamål eller koppleri. Människor som lever i prostitution är en heterogen grupp som innefattar såväl kvinnor, män och transpersoner.

1.4.1.3 Människohandel för sexuella ändamål

Människohandel för sexuella ändamål[7] innebär att en person genom otillbörliga medel (olaga tvång, vilseledande eller utnyttjande av någons utsatta belägenhet) rekryterar, transporterar eller tar emot en individ i syfte att exploatera för sexuella ändamål. Människohandel kan innebära svåra konsekvenser för den brottsutsatte. Genom att de isoleras, hotas samt utsätts för psykiskt, fysiskt och sexuellt våld, i vissa fall även påtvingat drogmissbruk hamnar de ofta i social utsatthet. Många talar annat språk samt saknar kunskap om det svenska samhällets stödfunktioner och myndigheter.

1.4.1.4 Sexuellt våld oberoende relation

Sexuellt våld oberoende relation[8], även kallat sexualiserat våld, kan beskrivas som kränkningar och övergrepp med sexuella förtecken. Det kan t.ex. vara att en individ tjatar sig till sex, utövar sexuella trakasserier eller till att en individ blir utsatt för våldtäkt. Det kan också handla om att tvinga någon att utföra olika typer av sexuella handlingar, eller grooming, som kan beskrivas som förberedelse till sexuella övergrepp mot barn. Sexuellt våld kan ske både i nära relation, av bekant eller okänd.

1.4.2 Definitioner: begrepp och uttryck

För att skapa en samsyn inom socialnämndens verksamheter kring de begrepp och uttryck som förekommer i handlingsplanen samt i socialnämndens arbete med våld i nära relation så definieras dessa i kommande avsnitt.

1.4.2.1 Begrepp

Nedan definieras de olika begrepp som förekommer inom målgruppen för våld i nära relation.

- *Upplever eller upplevt våld*: Med upplever eller upplevt våld menas de vuxna som utsätts eller utsatts för våld samt barn som utsatts och/eller bevittnat våld.

---

[6] Jämställdsmyndigheten, Information om våldsutsatthet – Jämställdhetsmyndigheten (jamstalldhetsmyndigheten.se)
[7] Jämställdsmyndigheten, Information om våldsutsatthet – Jämställdhetsmyndigheten (jamstalldhetsmyndigheten.se)
[8] Jämställdsmyndigheten, Information om våldsutsatthet – Jämställdhetsmyndigheten (jamstalldhetsmyndigheten.se)

- *Relation:* med relation i denna handlingsplan menas där det finns känslomässiga band till våldsutövaren. Relationsbegreppet utvidgas även med relationer som ej är känslomässiga men där det finns makt och beroendeställning till våldsutövaren.
- *Närstående*: En närstående kan vara make, maka, sammanboende, registrerad partner, barn, föräldrar, syskon, far- och morföräldrar, maken/makans barn som inte är ens egna, nära vän, god man, hemtjänstpersonal och personlig assistans. Vem som kan betraktas som närstående kan variera från fall till fall, beroende på vilka familje- och levnadsförhållanden som råder i det enskilda fallet. En närstående kan vara en aktuell eller avslutad relation.
- *Våldsutsatt*: En person som blir utsatt för våld, i detta fall, våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Våldet kan ta sig många olika uttryck, som i vissa fall skiljer sig beroende på om den utsatta är ett barn, en vuxen eller äldre person. För att läsa om våldets olika utryck se rubrik ”Våldets olika uttryck”.
- *Våldsutövare*: En person som utövar våld, i detta fall, våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Våldet kan ta sig många olika uttryck, som i vissa fall skiljer sig beroende på om den utsatta är ett barn, en vuxen eller äldre person. För att läsa om våldets olika utryck se rubrik ”Våldets olika uttryck”.

1.4.2.2 Våldets uttryck

Nedan definieras de olika uttrycken[9] som förekommer inom målgruppen för våld i nära relation.

- *Fysiskt våld* kan bestå av allt ifrån hårda grepp, knuffar och örfilar till knytnävsslag, användande av vapen, att bränna den utsatta eller, om det gäller ett barn, skakning.
- Det *psykiska våldet* kan handla exempelvis om hot, tvång, trakasserier, glåpord, förlöjliganden, kontroll, och social isolering. Bland unga personer utförs ofta det psykiska våldet digitalt, via sociala medier och mobiltelefon. Psykiskt våld kan också vara att systematiskt utsättas för nedvärderande omdömen, kränkningar eller känslomässigt lidande.
- *Sexuellt våld* kan innebära att tvinga någon till sexuella handlingar, tvinga någon att titta på pornografi, sexuella trakasserier, sexuellt kränkande språk, att sälja någon för sexuella ändamål och våldtäkt. Det kan också handla om könsstympning och tvångsgifte.
- *Materiellt våld* kan vara att avsiktligen förstöra eller hot om att förstöra en partners eller annan närståendes ägodelar eller tillhörigheter. Att förstöra saker som betyder mycket för en person man har en nära relation till, i syfte att hota, kränka och såra räknas som materiellt våld. Det kan även handla om att förstöra eller bestämma över saker som personen behöver i sin dagliga livsföring så som mobiltelefon, dator eller bil.
- *Ekonomiskt våld* kan vara att kontrollera en partners eller annan närståendes tillgångar eller pengar. Att inte få använda sina egna pengar till de inköp man själv önskar utan behöver be om lov. Det kan också innebära att en person tvärt om tvingas stå för alla kostnader, eller tvingas ta och stå ensam på lån och försättas i skuld. Det kan även vara att använda våld mot husdjur för att kontrollera den som är våldsutsatt.

[9] Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) Våldets uttryck och mekanismer - Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) - Uppsala universitet (uu.se)

- *Försummelse*: Våld i form av försummelse riktas ofta mot personer med nedsatt funktionsförmåga som har svårt att i vissa avseenden klara sig själva. Det kan exempelvis handla om medvetet felaktig medicinering, vanvård, få för lite mat och dryck, inte få tillgång till hjälpmedel eller nekas hjälp med hygien.
- *Latent våld*: Ibland utövas inte våldet aktivt så ofta, det räcker att det finns där latent och att den utsatta vet att det kan upprepas, för att skapa en otrygg situation, begränsa och kontrollera den utsatta i dennes vardag.

1.4.3 Viktiga perspektiv

Att ha kunskap om nedanstående perspektiv[10] i arbetet bidrar till att öka förståelsen kring olika behov, vilket ökar möjligheten till mer träffsäkra insatser. Perspektiven behöver finnas med i alla beslut, på alla nivåer och i alla steg. Perspektiven får inte bli separata frågor utan en central del i planering, genomförande och uppföljning.

1.4.3.1 Jämställdhetsperspektivet

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden. Mäns våld mot kvinnor och rätten till sin egen kropp är en central del i både svensk och internationell jämställdhetspolitik.

1.4.3.2 Jämlikhetsperspektiv

Jämlikhet betyder att alla människor har lika värde och rättigheter, vilket också fastställs i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Det innebär att inte göra skillnad på människors rätt att inte bli utsatt för våld, att ha makt att forma samhället och sitt eget liv och att åtnjuta kroppslig integritet med hänvisning till kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

1.4.3.3 Barnrättsperspektivet och principen om barnets bästa

Enligt barnkonventionen ska arbetet mot våld utgå från principen om barnets bästa som bland annat förutsätter barnets rätt att komma till tals och få sina synpunkter beaktade. Barn ska inte behandlas som bihang till vårdnadshavare utan som rättighetsbärare.

1.4.3.4 Rätten till utbildning och möjligheten att bli självständig

Att fullfölja sin skolgång är enligt forskning en viktig skyddsfaktor för barn. Det minskar risken för en rad andra sociala problem längre fram i livet och möjliggör för individen att bli självständig som vuxen. Rätten till utbildning för alla barn är en del av barnkonventionen. Att uppleva våld från närstående, direkt eller indirekt, eller utsättas för prostitution, människohandel för sexuella ändamål eller annat sexuellt våld är ett allvarligt hot mot barn och ungas möjligheter att fullfölja sin skolgång.

1.4.3.5 Normmedvetenhet

Normmedvetenhet handlar om att fokusera på och granska de normer och strukturer som leder till att människor kränks, diskrimineras eller osynliggörs i samhället och i verksamheten. Det kan t.ex. handla om att diskutera vilka verksamheten är anpassad för och om det finns personer som inte inkluderas. Det finns starka normer kopplat till de sju diskrimineringsgrunderna: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

[10] Förenta nationernas (FNs) konventioner om de mänskliga rättigheterna, Regeringskansliet, december 2011

1.5 Målgrupp

Målgruppen för denna handlingsplan är;

- Barn, unga, vuxna och äldre som har upplevt våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål eller sexuellt våld oberoende relation.
- Unga, vuxna och äldre som utövar våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck eller köper sexuella tjänster.

Vissa individer och grupper riskerar i större utsträckning att utsättas för våld och att också drabbas hårdare om de utsätts. Det handlar om att gruppen eller individen befinner sig i en utsatt situation som gör att sårbarheten ökar. Utsattheten kan variera över tid och vara kopplad till olika situationer. En individ kan ha särskilda behov av stöd och hjälp utifrån en eller flera olika faktorer som påverkar varandra.

1.5.1 Särskild utsatthet

Alla kan utsättas för våld i en nära relation men vissa är särskilt utsatta. Socialnämnden tar hänsyn till de särskilda behov som en våldsutsatt kan ha på grund av bland annat;

- sin ålder,
- funktionsnedsättning,
- könsöverskridande identitet eller uttryck,
- sin sexuella läggning,
- att hon eller han tillhör en nationell minoritet,
- att hon eller han har en utländsk bakgrund,
- missbruk och beroende, eller
- risken för hedersrelaterat våld och förtryck[11].

1.5.1.1 Ålder

Yngre kvinnor utsätts för våld i högre grad än äldre och utgör den grupp som är allra mest utsatt för brott i nära relationer. Det är också den här gruppen som är överrepresenterade när det kommer till utsatthet för sexuella trakasserier i arbetslivet och för sexualbrott i allmänhet. Unga kvinnor utsätts ofta både för psykiskt, fysiskt och sexuellt våld och kontroll. Många gånger handlar det om digitalt våld i form exempelvis hot på sms, spridande av nakenbilder (s.k. “hämndporr”), ovälkomna sexuella förslag, kapade konton, eller utövad kontroll genom olika applikationer med geografisk positionering.

Även äldre personer är särskilt utsatta och det har både i Sverige och internationellt lyfts som ett växande problem. Till följd av ökat beroende av omgivningen löper äldre personer större risk att utsättas för våld av nära anhöriga, partner och av vård- och omsorgspersonal. Äldre kan utsättas för olika typer av våld och våld i en nära relation slutar inte enbart för att en person uppnår en viss ålder. Olika sårbarhetsfaktorer är socialt och ekonomiskt beroende, konflikt med närstående och andras förväntningar, isolering och ensamhet, beroende av andra för att klara vardagen.

Bland äldre personer är våld i nära relation ofta en hemlighet som kan ha pågått under ett långt äktenskap. För många äldre kan det vara särskilt svårt och skamligt att skiljas. Benägenheten att anmäla är låg och därför är mörkertalet stort.

---

[11] Socialstyrelsen allmänna råd, Senaste version av SOSFS 2014:4 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer - Socialstyrelsen samt Jämställdsmyndigheten, Information om våldsutsatthet – Jämställdhetsmyndigheten (jamstalldhetsmyndigheten.se)

1.5.1.2 Funktionsnedsättning

Personer som har en funktionsnedsättning och i synnerhet kvinnor utsätts i större utsträckning än andra för våld i hemmet. Våldet kan begås av en partner/familjemedlem, vårdgivare eller annan person som den funktionsnedsatta är beroende av för att klara vissa delar av vardagen. Våld mot personer med funktionsnedsättning inbegriper våld som riktas mot en intellektuell, psykisk eller fysisk funktionsnedsättning. Det kan innebära att en person t.ex. blir förvägrad nödvändiga hjälpmedel för att klara av sådant som att förstå, höra eller gå. Det kan vara att flytta på möbler i ett rum som försvårar förmågan att röra sig. Det kan vara att utnyttja någons oförståelse eller lura någon till att utföra någonting. Det kan också vara att bli lämnad ensam trots vetskapen om ett omfattande stöd- och hjälpbehov. En person med funktionsnedsättning kan ha särskilt svårt att anmäla då de är i en beroendeställning till den som utövar våldet. Personer med intellektuell funktionsnedsättning som lever i en hederskontext är en extra sårbar grupp.

1.5.1.3 Könsöverskridande identitet eller uttryck eller sin sexuella läggning

HBTQ-personer (homosexuella, bisexuella, transpersoner och queer) utsätts för samma former av våld i nära relation som heterosexuella, men riskerar dessutom att utsättas för våld i nära relation eller andra kränkningar på grund av sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Det kan handla om hot om att “outa” någon för familj eller vänner eller tvärt om tvingas dölja sin läggning, identitet eller uttryck. Det kan handla om att bli medvetet felkönad av någon eller att bli utsatt för hatbrott.

1.5.1.4 Nationella minoriteter

De nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Dessa grupper är särskilt utsatta eftersom de talar ett annat språk, har en annan kulturell bakgrund och tillhör en minoritetsgrupp. Det finns även bristande kunskaper i samhället om vilka stödbehov dessa grupper har.

1.5.1.5 Utländsk bakgrund

Hos denna heterogena grupp kan det finnas en ökad utsatthet till följd av flera olika faktorer som t.ex. okunnighet om rättigheter man har, socialt och ekonomiskt beroende av närstående eller av samhället, isolering och ensamhet eller språksvårigheter. Det kan också handla om situationer då en kvinna befinner sig i Sverige med ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på grund av anknytning, och när möjligheten att lämna en våldsam relation därför försvåras till följd av rädsla för att utvisas. Därtill kommer omgivningens diskriminering, okunskap eller förutfattade meningar om olika grupper med utländsk bakgrund och tenderar att se kvinnan som en representant för sin kultur snarare än en våldsutsatt individ i behov av hjälp.

1.5.1.6 Beroendeproblematik

Kvinnor som lever i missbruk är en särskilt utsatt grupp också när det kommer till våld. Dessa kvinnor finns i alla samhällsklasser och det kan handla om missbruk av såväl alkohol, narkotika och läkemedel som blandmissbruk. Missbruk kan dessutom leda till ytterligare konsekvenser som hälsoproblem, kriminalitet eller hemlöshet. Omgivningens attityder och bemötande i kombination med en ofta låg självkänsla och skamkänsla leder till att kvinnorna många gånger betraktar sig själva som delaktiga i våldet som de utsätts för. Det finns dessutom få möjligheter för kvinnor i aktivt missbruk att få en placering på skyddat boende.

Kvinnor som befinner sig i missbruksmiljöer befinner sig ofta i situationer där de riskerar att exponeras för våld. Många gånger kan det handla om en beroendesituation till förövaren, som ofta är en partner eller en bekant, till följd av behovet av droger, läkemedel eller alkohol. Det kan handla om att finansiera sitt missbruk genom att sälja sexuella tjänster.

1.5.1.7 Hedersrelaterat våld och förtryck

Redogörs för i avsnitt 2.4.1.1.

1.6 Kopplingar till andra styrdokument

Socialnämndens verksamhetsplan, som beslutas i kommunfullmäktige, är det övergripande dokumentet för socialnämndens målstyrning det vill säga den politiska viljan. Denna handlingsplan beskriver mer konkret hur den politiska viljan ska uppnås.

Av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9)[12] om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete framgår det att vårdgivaren och den som bedriver socialtjänst ska ansvara för att det ledningssystem som ska finnas innehåller dem processer och rutiner som behövs för att säkerställa att verksamheten uppfyller de krav som ställs i det följande.

Socialnämndens kvalitetsledningssystem bygger på ett förbättringshjul och består av både planering, genomförande och uppföljning av det systematiska kvalitetsarbetet på alla nivåer inom social omsorg. Det systematiska kvalitetsarbetet planeras och följs upp årligen. I socialnämndens ledningssystem ingår även processen våld i nära relation.

2 PLAN

2.1 Mål, tidsplan och ansvar

Socialnämndens övergripande målsättning är att förebyggande stöd och insatser bidrar till att frigöra invånarnas egna resurser samt att invånare med stöd och insatser är nöjda med dess kvalitet.

Socialnämndens verksamheter ska arbeta förebyggande mot förekomsten av våld i nära relation samt med att i högre utsträckning identifiera förekomst av våld. Våldsutsatta och våldsutövare ska få stöd och insatser.

För att nå dessa övergripande målsättningar sätts tre mål i socialnämndens handlingsplan för arbetet med våld i nära relation. Till respektive mål beskrivs de förutsättningar som behövs för att målet ska uppnås. Konkreta aktiviteter med tillhörande tidsplan och ansvar beskriver det arbete som behöver ske för att komma dit.

2.1.1 Mål 1 Socialnämndens verksamheter arbetar aktivt för att upptäcka våldsutsatta vuxna och barn samt våldsutövare

Förutsättningar för att målet ska nås är

- Att alla medarbetare inom social omsorg har kunskap om vad som är våld i nära relation i syfte att kunna upptäcka våldet.
- Att alla medarbetare inom social omsorg regelbundet ska få kompetensutveckling inom området våld i nära relation.
- Att det inom social omsorg finns upparbetade rutiner i respektive verksamhet och gemensamt mellan verksamheterna.

[12] Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, Socialstyrelsen, 10 december 2020

Aktiviteter för att uppnå målet;

	Aktivitet	Tidsram	Ansvarig
1.1	Grundutbildningar inom våld i nära relation som erbjuds och som ska genomföras är; • Webbkurs om våld • Webbkurs heder • FREDA-kortfrågor • PATRIARK • Alternativ till våld, ATV-utbildning	2022 och därefter löpande	• Samordnare för våld i nära relation samordnar med andra nordostkommuner så att utbildningarna FREDA-kortfrågor och PATRIARK planeras in varje år. • Samtliga enhetschefer säkerställer att medarbetare anmäler sig och deltar i utbildningarna.
1.2	Vid varje nybesök ställa FREDA-kortfrågor. De särskilt utsatta äldre, personer med funktionsnedsättning samt unga prioriteras.	2023 därefter löpande	Handläggare ställer frågor efter deltagande i utbildning av FREDA-kortfrågor
1.3	Anpassning av FREDA-kortfrågor till personer med intellektuell funktionsnedsättning i form av enklare språk eller/och pictogram.	2022 och löpande därefter	• Avdelning funktionedsättning
1.4	Göra upparbetade rutiner kända inom verksamheterna	2021 och därefter löpande	• Enhetschefer och representanter i samverkansgruppen gör rutiner kända i verksamheterna. • Rutiner ses över 1 gång/år av enhetschef • Nya rutiner arbetas fram i verksamheten.

2.1.2 Mål 2 Våldsutsatta vuxna och barn samt våldsutövare har tillgång till insatser utifrån sina behov

Förutsättningar för att målet ska nås är

- I samtliga av socialnämndens verksamheter finns rutiner för att informera om samt hänvisa och motivera till utredning av våld i nära relation eller till behandling via Alternativ till våld Täby (ATV).
- Inom ekonomiskt bistånd finns kunskap, metoder och arbetssätt för att kvalitativt och utan dröjsmål utreda behov och erbjuda stöd och insatser såsom ekonomiskt bistånd, tillfälligt eller skyddat boende samt hänvisning till behandling via Alternativ till våld Täby (ATV).
- Den interna samverkan präglas av att den enskilde är i fokus och insatser samplaneras.
- Alternativ till våld Täby (ATV) ger kvalitativ behandling till våldsutsatta vuxna och barn. Insatsen ska ha ett familjeorienterat perspektiv där samtliga i

familjen erbjuds stöd vid förekomst av våld.

- Att våldsutövare ska erbjudas stöd och behandling genom Alternativ till våld Täby (ATV) för att förändra sitt beteende, för att våldet ska upphöra samt en ökad förståelse för hur våldet kan påverka barnet.
- Stöd och insatser ska präglas av gott bemötande.
- Standardiserat uppföljningsinstrument ska användas för att följa upp kvalitet och nöjdhet gällande insatser till följd av våld i nära relation.

Aktiviteter för att uppnå målet;

	Aktivitet	Tidsram	Ansvarig
2.1	Genomgång med samtliga medarbetare så att de vet hur hänvisning görs internt till utredning och/eller behandling. De särskilt utsatta äldre, personer med funktionsnedsättning samt unga prioriteras.	2022 och därefter löpande	• Samtliga enhetschefer säkerställer 1ggr/år att medarbetare har kunskap.
2.2	Stöd och insatser till barn som upplevt våld, särskilt säkerställa barns rätt till information och delaktighet	2021 och därefter löpande Löpande	• Handläggare säkerställer rätt stöd och insats till rätt person. • Samordnaren bevakar rättsläget och initierar utveckling utifrån behov.
2.3	Utveckling av den interna samverkan.	2021 och därefter löpande	• Samverkansgruppen samlar och lyfter frågor kring internsamverkan i syfte att identifiera utvecklingsbehov.
2.4	Utveckling av och implementering av uppföljningsinstrument (start myndighet därefter öppenvård)	2021-2024	• Avdelningschef i egenskap av beställare av utvecklings-uppdrag. Enhetschefer för förvaltning efter införande.

2.1.3 Mål 3 Socialnämndens verksamheter arbetar våldsförebyggande

Förutsättningar för att målet ska nås är

- Förebyggande arbete med ungdomar sker kontinuerligt för att förändra ungdomars attityder till våld.
- Den externa samverkan leder till en samsyn hos samtliga aktörer kring utvecklingsbehovet för våldsförebyggande arbete.
- Att det ska vara lätt att hitta information om våld i nära relation samt vart en person kan vända sig för stöd. Information ska särskilt riktas till de grupper som identifierats som särskilt utsatta.

Aktiviteter för att uppnå målet

	Aktivitet	Tidsram	Ansvarig
3.1	Genomföra Machofabriken för ungdomar i åk 1 inom de kommunala gymnasieskolorna	2021 och därefter löpande	• Ansvarig fältassistent genomför med regelbundenhet
3.2	Social omsorg ska ha anpassad och tillgänglig information om våld i nära relation på intranätet	2021 och därefter löpande	• Samordnare för våld i nära relation initierar uppdrag. Samverkansgrupp är referensgrupp.
3.3	Kommunens invånare ska ha anpassad och tillgänglig information om våld i nära relation	2022 och därefter löpande	• Samordnare för våld i nära relation initierar uppdrag. Samverkansgrupp är referensgrupp.

3 UPPFÖLJNING & REVIDERING

Socialnämndens handlingsplan för arbetet med våld i nära relation följs löpande upp i samband med socialnämndens verksamhetsplan och uppföljning.

2025, ett år innan handlingsplanens upphörande 2026, utvärderas handlingsplanens resultat med analys och slutsatser i en slutrapport och en eventuell ny handlingsplan upprättas. I slutrapporten redogörs för arbetet som genomförts och om den önskade effekten uppnåtts. I samordningsplanen återfinns detta mer konkret.

4 KÄLLOR

- En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, Skr. 2016/17:10
- Strategi för att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län, Strategi 2020-2026, Rapport 2019:23 i Länsstyrelsen Stockholms län, 978-91-7937-000-8
- Socialstyrelsen föreskrifter och allmänna råd *"Våld i nära relationer"* (SOSFS 2014:4), Socialstyrelsen, 2014 samt uppdaterad version på www.socialstyrelsen.se
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, Socialstyrelsen, 2020
- Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) Våld i nära relationer - Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) - Uppsala universitet (uu.se)
- Jämställdhetsmyndigheten, jamstalldhetsmyndigheten.se
- Förenta nationernas (FNs) konventioner om de mänskliga rättigheterna, Regeringskansliet, december 2011